

ΔΕΛΤΙΟΝ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡΙΘΜ. 2

Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ 2

ΑΘΗΝΑΙ 1924

Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΤΟ ΝΕΟΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΥΛΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ *

ΤΑΞΙΣ Α'

Εἰς τὴν Α' τάξιν πρέπει νὰ ἀσκηθῇ ὁ μαθητὴς νὰ γράφῃ σωστὰ τὰ ἀκόλουθα:

- 1) νὰ ἀποδίδῃ τὰ ἀκουόμενα φωνητικὰ στοιχεῖα ἐκάστης γνωστῆς λέξεως μὲ ἀντίστοιχα γράμματα,
- 2) νὰ χωρίσῃ ἀπ' ἀλλήλων τὰς λέξεις τῶν γραφομένων ἀπλῶν φράσεων,
- 3) νὰ διακρίνῃ τὴν τονισομένην συλλαβὴν ἐκάστης λέξεως,
- 4) νὰ μεταχειρίζεται προσηκόντως τὸ τελεικὸν *s*,
- 5) νὰ διακρίνῃ τὰς λέξεις ὅσαι δέχονται πνεῦμα,
- 6) νὰ θέτῃ τὸν τόνον καὶ τὸ πνεῦμα εἰς τὸ δεύτερον φωνῆεν τῶν διφθόγγων,
- 7) νὰ γράφῃ μὲ κεφαλαῖον τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῶν ὀνομάτων ἀνθρώπων καὶ τόπων, ὡς καὶ τὸ ἀρχικὸν ἐκάστης προτάσεως (κυρ. περιόδου),
- 8) νὰ μεταχειρίζεται προσηκόντως τὴν τελείαν, τὸ ἔρωτηματικὸν καὶ τὸ ἐνωτικόν.

(*) Β. Δ. «Περὶ ὀρθογραφικῶν ἀσκήσεων εἰς τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν τῶν τριῶν πρώτων τάξεων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου» 12 Μαρτίου 1919, Ἐφημερὶς κυβερνήσεως 12 Ἀπρ. 1919, τεύχ. Α' ἀρ. 78.— Β. Δ. «Περὶ ὀρθογραφικῶν ἀσκήσεων διὰ τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν κτλ.» 17 Ὀκτ. 1923, Ἐφημ. κυβερν. 31 Ὀκτ. 1923, τεύχος Α', ἀριθμ. 313.— Πράξις ἐκπαιδ. συμβουλίου 311, 1 Νοεμβρίου 1919.

Πρὸς κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω, εἶναι ἀνάγκη νὰ διδαχθῶν οἱ μαθηταὶ 1) τὰς ἀκολουθοῦσας γ ρ α μ μ α τ ι κ ἄ ς ἔ ν ν ο ῖ α ς: πρότασις, λέξις, συλλαβή, φωνή (φθόγγος), γράμμα, φωνήεν. σύμφωνον («ὅσα δὲν εἶναι φωνήεντα»), δίφθογγος, ὄνομα, προσέτι δὲ τὰ κεφαλαία, μικρὰ καὶ τὸ τελικὸν ς, καὶ 2) τὰ ἀκόλουθα ὀ ρ θ ο γ ρ α φ ι κ ἄ σ η μ ε ῖ α: τόνος, ὄξεϊα, περισπωμένη, πνεύματα, φιλή, δασεϊα, τελεία, ἐρωτηματικόν, ἐνωτικόν.

Ὁρθογραφικοὶ κανόνες.*

1. Σὲ κάθε λέξη προφέρομε μιὰ συλλαβὴ δυνατώτερα ἀπὸ τὴς ἄλλης. Στὴ συλλαβὴ αὐτὴ γράφομε ἓνα τόνο.
 2. Πνεῦμα γράφομε σὲ κάθε λέξη ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ φωνήεν ἢ ἀπὸ δίφθογγο.
 3. Οἱ δίφθογγοι παίρνουν τὸν τόνο καὶ τὸ πνεῦμα στὸ δεῦτερον φωνήεν.
 4. Μὲ κεφαλαίο γράφομε τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν τόπων.
 5. Σὲ κάθε πρότασι γράφομε τὸ πρῶτο γράμμα κεφαλαίο.
 6. Σὲ κάθε λέξη, ποῦ τελειώνει σὲ (σ), γράφομε ς τελικόν.**
 7. Ἐνωτικὸ σημειώνομε δταν κόβεται ἡ λέξη στὸ τέλος τῆς σειρᾶς.
 8. Ἐκεῖ ποῦ τελειώνει μιὰ πρότασι γράφομε τελεία.
 9. Ἐρωτηματικὸ γράφομε στὸ τέλος ὅταν ρωτοῦμε.
- Γ ρ α μ μ α τ ι κ ἄ ς ἔ ν ν ο ῖ ε ς: πρότασι, λέξι, συλλαβή, φωνή (φθόγγος), γράμμα, φωνήεν, σύμφωνο («ὅσα δὲν εἶναι φωνήεντα»)

* Βλέπε ἀκόμη καὶ ὅσα συμπληρωματικὰ λέγονται εἰς τὴν σελ. 16.

** Εἰς τὸν κανόνα αὐτὸν καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κατωτέρω, αἱ παρενθέσεις, αἱ περιχλείουσαι γράμματα ἢ καταλήξεις, δηλοῦν ὅτι ὁ διδάσκαλος, ἀπαγγέλλων τὸν κανόνα, θὰ προφέρῃ τὸ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἀναγραφόμενον ὡς ἤχον καὶ ὄχι μὲ τὴν ὀνομασίαν τῶν ψηφίων του. Ἐδῶ λ.χ. θὰ εἴπῃ: σὲ κάθε λέξη ποῦ τελειώνει σὲ σσσ, καὶ ὄχι: σὲ σίγμα.

Ἐπίσης κατωτέρω (κανόνες Β' τάξεως, ἀρ. 4): τὸ οοο (καὶ ὄχι τὸ ο μικρό), στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ο μικρό.

νήεντα), δίφθογγος, ὄνομα — κεφαλαία, μικρά, τελικό ε. Ὅρθο-
 γραφικά σημεῖα: τόνος, ὄξεϊα, περισπωμένη, πνεύματα
 ψιλῆ, ἄσσεια, τελεία, ἐρωτηματικό, ἐνωτικό.

ΤΑΞΙΣ Β'

Εἰς τὴν Β' τάξιν πρέπει νὰ ἀσκηθῆ ὁ μαθητὴς νὰ γράφῃ
 σωστά τὰ ἀκόλουθα:

1) νὰ τονίξῃ σωστά τὴν παραλήγουσαν καὶ τὴν βραχεῖαν
 συλλαβὴν (τὸ ε καὶ τὸ ο),

2) νὰ θέτῃ ἄσσειαν εἰς τὰς λέξεις τὰς ἀρχομένας ἀπὸ υ,

3) νὰ γράφῃ τὰς ῥηματικὰς καταλήξεις -ω-εις-ει
 (τρέχω, τρέχεις, τρέχει), καὶ νὰ τονίξῃ ὀρθῶς ὅσα ῥήματα το-
 νίζονται εἰς τὴν λήγουσαν: -ῶ -ᾱς -ᾶ (πηδῶ, πηδᾶς, πηδᾶ, πη-
 δοῦν), -εῖς -εῖ (ἀργεῖς, ἀργεῖ),

4) νὰ γράφῃ τὰς ὀνομαστικὰς καταλήξεις -ες
 (πέτρες, βούσες, μῆνες), -ο (ξύλο, βουνό), -η (βούση, βροχή), -ης
 (ναύτης, διαβάτης), -ος (γέρος, ἄνεμοι),

5) νὰ γράφῃ ὀρθῶς τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις:

α') τὰ ἄρθρα ὁ, ἡ, τό, τοῦ, τῆς, τόν, τήν, οἱ, τά, τῶν,
 τοῦς, τίς,

β') τὰς προσωπικὰς ἀντωνυμίας: ἐγώ, ἐμένα,
 ἐμεῖς, ἐμᾶς, μου, μέ, μᾶς, ἐσύ, ἐσένα, ἐσεῖς, σεῖς, ἐσᾶς, σοῦ, σέ,
 οἷς, αὐτός, αὐτή, αὐτό,

γ') τὰς συχνωτέρας προθέσεις: μέ, σέ, γιά, ὡς, χωρίς,
 ἀπό, ἀντί,

δ') τὰ συχνότερα ἐπιρρήματα καὶ μόρια: κοντά, μα-
 ζί, ἴσια, ἐκεῖ, ἐδῶ, ἔξω, κάτω, ἐπάνω, πίσω, γύρω, τώρα, ὕστερα,
 τότε, ποτε, κάποτε, σήμερον, χτές, προχτές, αὔριον, μεθαύριον, γρή-
 γορον, ἀκόμη, πρῶτι, πῶς, ἔτσι, χωρίς, διόλου, πόσο, τόσο, ὅσο,
 πολύ, λίγο, ναί, ὄχι, μάλιστα, μή,

ε') τοὺς συχνωτέρους συνδέσμοις: καί, καὶ, ἀλλά, διὰν,
 γιὰτί,

ς') τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τοῦ ἑνα μέχρι τοῦ δέκα.

Πρὸς κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἀνάγκη νὰ διδαχθῇ ὁ μαθητὴς τὰς ἀκολουθοῦσας γ ρ α μ μ α τ ι κ ἄ ς ἔ ν ν ο ῖ α ς : λήγουσα, παραλήγουσα, προπαραλήγουσα, βραχεῖα συλλαβή (ε καὶ ο), ἄρθρον, γέννη, ῥῆμα.

Ὁρθογραφικοὶ κανόνες *

1. Τὸ υ στὴν ἀρχὴ παίρνει δασεῖα (ἕπνος, ἕστερα).
 2. Ἡ προπαραλήγουσα παίρνει ὀξεῖα (ἄνθρωπος, θάλασσα, ἔφερα, ἥσυχος).
 3. Ἡ βραχεῖα συλλαβὴ παίρνει ὀξεῖα (τρέχω, βουνό).
 4. Τὸ (ω) στὸ τέλος τῶν ῥημάτων τὸ γράφομε μὲ ω (τρέχω, τρώω, πηδῶ).
 5. Τὸ (ο) στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ο (βουνό, ξύλο, τὸν ἄνθρωπο). Μὲ (ω) γράφομε μόνο τὰ ὀνόματα τῶν γυναικῶν (Φρόσω, Μαριγώ).
 6. Ἡ λήγουσα τῶν ῥημάτων παίρνει περισπωμένη (πηδῶ, πηδᾶς, πηδᾶ, πηδοῦν, ἀργεῖς, ἀργεῖ, κλαῖς).
 7. Τὸ (εσ) στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ε (πέτρες, βρούσες, μῆνες, καφές).
 8. Τὸ (η) στὸ τέλος τῶν θηλυκῶν τὸ γράφομε μὲ η (βροχή, βρούση, φωνή, Ἑλένη).
 9. Τὸ (ος) στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ο (οὐρανός, ἄνθρωπος, γέρος, καλός).
 10. Τὰ ἄρθρα ὀ, ἠ οῖ δὲν παίρνουν τόνο.
 11. Τὰ ἄρθρα τῆς, τοῦ, τῶν παίρνουν περισπωμένη.
- Γ ρ α μ μ α τ ι κ ἄ ς ἔ ν ν ο ῖ ε ς* λήγουσα, παραλήγουσα, προπαραλήγουσα, βραχεῖα συλλαβὴ (ε καὶ ο), ἄρθρο, γέννη, ῥῆμα.

ΤΑΞΙΣ Γ'

Ἐἰς τὴν Γ' τάξιν πρέπει νὰ μάθῃ ὁ μαθητὴς νὰ γράφῃ σωστὰ τὰ ἀκόλουθα:

1) νὰ τ ο ν ῖ ζ η σωστὰ τὴν π α ρ α λ ῆ γ ο υ σ α ν, ὅταν εἶναι μακρά,

* Βλέπε ἀκόμη καὶ ὅσα συμπληρωματικὰ λέγονται εἰς τὴν σελ. 16.

2) νὰ γράφῃ τὰς καταλήξεις τῶν ρημάτων εἰς
 -ώνω (ἀγκυλώνω, θολώνω), -εύω (γυρεύω, μαζεύω), -ίζω (ἀρ-
 χίζω, καθίζω), -ιάζω (ἀνατριχιάζω, ἀγκυλιάζω), -άβω (ράβω,
 σκάβω), -έρονω (δέρονω), -αίνω (ἀνεβαίνω, πηγαίνω),

3) νὰ γράφῃ τὰς ρηματικὰς καταλήξεις τοῦ
 ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ ἐνεστώτος ὡς καὶ τῶν μετοχικῶν τύ-
 πων εἰς -ώντας, -οντας, -μένος (πηδώντας, τρέχοντας, τελειομέ-
 νος),

4) νὰ γράφῃ τὰς καταλήξεις τῶν συνηθετέρων οὐ-
 σιαστικῶν τοῦ ἀναγνωστικοῦ τῶν τριῶν γενῶν εἰς τοὺς δύο
 ἀριθμοὺς καὶ ἅλας τὰς πτώσεις (ὀνομαστική, γενική, αἰτιατική),

5) νὰ τονίξῃ σωστὰ τὰ οὐδέτερα εἰς -α (μῆλα, χῶμα), καὶ τὰ
 ἀρσενικὰ εἰς -οι (ἄμοι), ὅσα τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν,

6) νὰ γράφῃ τὰς συνηθετέρας κατηγορίας οὐσιαστικῶν
 καὶ ἐπιθέτων εἰς -ώτης (στραιιώτης, Σουλιώτης), -ισσα (βα-
 σίλισσα, γειτόνισσα, μέλισσα), -έλα (κανέλα, φουστανέλα), -ένιος
 (μολυβένιος, σιδερένιος), -ερὸς (γερός, φαρμακερός), -ικος (βλάχικος,
 κλέφτικος), -ικὸς (νησιτικός, πασιτικός, Κρητικός), -ικὸ (γιατρι-
 κό, μυστικό), -ιμος (νησιτήσιμος, φρόνιμος), -ιμο (βράσιμο, γρά-
 ψιμο), -ινος (πράσινος), -ινὸς (βραδινός, πασχαλινός), -ιος (ἄ-
 γριος, τρούπιος), -ίσιος (ἀρνίσιος, βουνίσιος), -ωπὸς (κυρινωπός),

7) νὰ χωρίζῃ εἰς τὸν συλλαβισμόν τὰ ὅμοια σύμφωνα,

8) νὰ σημειώσῃ τὴν ἐκθλιψιν,

9) νὰ γράφῃ τὰ ἀριθμητικὰ μέχρι τοῦ 100, τὰς
 ἀντωνυμίας ἐκείνος, τέτοιος, ποίος, ὅποιος, πού, ἴδιος,
 ἄλλος, πόσος, ὅσος, τόσος, κανείς, κανένας, καμιά, καθείς, καθέ-
 νας καὶ τὰ ἐπίθετα ὅλος, ὀλόκληρος,

10) νὰ γράφῃ τοὺς συνηθετέρας συνδέσμοις καὶ τὰ ἐπιρ-
 ρήματα: ἦ, εἴτε, λοιπόν, ἐπειδὴ, χάμω, τριγύρω, μεταξὺ, ἀντι-
 κρῦ, φέτος, πέραι, ἄλλοτε, περισσότερον, καθώς, ἴσως, βέβαια, δη-
 λαδῆ καὶ

11) νὰ γράφῃ τὰς συνηθετέρας λέξεις τοῦ κειμένου, καθὼς
 καὶ τὰς συγγενεῖς τῶν.

Πρὸς κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω, εἶναι ἀνάγκη νὰ διδαχθῇ ὁ
 μαθητὴς τὰς ἀκολούθους γραμματικὰς ἐννοίας: μακρὰ

συλλαβή (η, ω, δίφθογοι), πρόσωπον, ἀριθμός, πτώσις, ἐπίρρημα, οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἀριθμητικόν, ὑποκοριστικόν. λέξεις ἐτυμολογικῶς συγγενεῖς, ὡς καὶ τὰ ἀκόλουθα ὀρθογραφικὰ σημεῖα: θαυμαστικόν, εἰσαγωγικά, διαλυτικά.

I. Ὀρθογραφικοὶ κανόνες

Γενικοὶ τονικοὶ κανόνες

1. Ἡ παραλήγουσα παίρνει ὀξεῖα, ἔταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρὰ (καρφώνω, ζεστáινω, μένω, παίρνω, φέρνω, πειράζω, κομίζω, βούση, λύπη).

2. Ἡ λήγουσα στὰ ὀνόματα εἶναι μακρὰ καὶ ἔταν ἔχη α ἢ ι (ᾠρα, σημαία, χελώνα, ἀρκούδα, βαρκούλα, σκούπα, δίψα, καλύβα, σκάλα, ἐλπίδα, τρίχα, λαμπάδα, πρασινάδα, ἀλυσίδα, μαρίδα, γίγας, ποιήρι, σκαλιστήρι, φασούλι, λουλούδι, παραμύθι, φρούδι, κελάρι, μανιτάρι, φίδι, τῆς γλώσσης, τῆς γυναίκας).

3. Ἡ μακρὰ παραλήγουσα παίρνει περισπωμένη, ἔταν ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα (μῆλο, ὄμος, μῆνες, γυναῖκες). Δὲν ἀκολουθοῦν τὸν κανόνα τὸ ᾠστε, οὔτε, μήτε, εἶτε.

Τὸ α στὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι βραχὺ (μῆλα, δᾶρα, χῶμα, αἶμα).

Τὸ οἰ καὶ τὸ αἰ στὸ τέλος εἶναι βραχεῖα (ὄμοι, τοῖχοι, κοιμοῦμαι, θυμοῦμαι, θυμοῦνται).

Ρήματα

3. Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-ώνω) τὰ γράφομε μὲ ὄξω (ζυμώνω, καρφώνω, στρώνω).

Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-εύω) τὰ γράφομε μὲ ε υ (κλαδέω, κοντεύω, μαζεύω — ὀνειρεύομαι, παραξενεύομαι).

Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-ίζω) τὰ γράφομε μὲ ι (ἀρχίζω, καθίζω — φτερονίζομαι).

Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-ιάζω) τὰ γράφομε μὲ ι (ἀγκυλιάζω, βραδιάζω — βιάζομαι).

Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-άβω) τὰ γράφομε μὲ β (ἀνάβω, σκάβω). Μὲ υ γράφομε μόνο το παύω.

Όσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-έρονω) τὰ γράφομε μὲ ε (γέρονω, φέρονω). Μὲ αἱ γράφομε μόνο τὸ παίρνω.

Όσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-αίνω) τὰ γράφομε μὲ αἱ (ἀνεβαίνω, ζεσταίνω).

4. Όσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-με) καὶ δέχονται τὸ ἐμεῖς τὰ γράφομε μὲ ε (στολιζόμε, τρέχομε, πηδοῦμε).

Όσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-μαι) καὶ δέχονται τὸ ἐγὼ τὰ γράφομε μὲ αἱ (ἐρχομαι, στολιζομαι, λυποῦμαι).

Όσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-ται) καὶ δέχονται τὸ αὐτός, αὐτή, αὐτὸ τὰ γράφομε μὲ αἱ στὸ τέλος (ἐρχεται, σηκώνεται, γελιέται, κοιμᾶται).

Όσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-τε) καὶ δέχονται τὸ εἰσεῖς τὰ γράφομε μὲ ε (δίετε, σηκώνετε, γελᾶτε).

5. Τὸ (-μένος), (-μένη), (-μένο) στὸ τέλος τὸ γράφομε μὲ ε (ζοσφάμενος, δεμένη, καθαρισμένο).

6. Τὸ (-ώντας) μὲ τόνο τὸ γράφομε μὲ ω καὶ ὄξεια (πηδώντας, γελώντας).

Τὸ (-οντας) χωρὶς τόνο τὸ γράφομε μὲ ο (τρέχοντας, βλέποντας).

Όνόματα

7. Τὰ ἄρθρα τόν, τήν τὰ γράφομε μὲ τὸ ν στὸ τέλος ὅταν ἀκολουθῆ φωνῆν ἤ κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, νι, γκ (τὸν ἄνθρωπο, τήν Ἑλλάδα, τὸν κῆπο, τὸν παιέρα, τὸν ψαρά, τήν Τήνο, τὸν μπακαλιάρο, τὸν ντολμά, (ἀλλὰ τὸ δοῦλο, τὴ νίκη, τὴ μητέρα, τὴ βρύση).

8. Τὰ ὀνόματα στὴ λήγουσα παίρνουν ὄξεια. Όσα ἔχουν τὰ ἄρθρα τοῦ, τῆς, τῶν παίρνουν περισπωμένη (ἡ καρδιά, τὴν καρδιά, ἡ δικά, τὴν δικά, ἡ καλή, ἡ χρυσή, ἡ φωνή, τὴ φωνή, ἡ Ἀργυρώ, τὴν Ἀργυρώ, ἡ ἄλεπού, τὴν ἄλεπού— ὁ ψωμάς, τὸν ψωμά, ὁ ἀμαξάς, τὸν ἀμαξά, ὁ πραγματευτής, τὸν πραγματευτή, ὁ παππούς, τὸν παππού— τὸ ἀρνί, τὰ ἀρνιά, τὸ σκαμνί, τὰ σκαμνιά— τῆς καρδιάς, τῆς δικάς, τῆς φωνῆς, τῆς Ἀργυρῶς, τῆς ἄλεπούς, τοῦ ψωμά, τοῦ πραγματευτή, τοῦ παπποῦ, τοῦ ἀρنيοῦ, τῶν πετροῶν, τῶν καλῶν παιδιῶν κτλ).

9. Τὸ (-ης) στὸ τέλος τῶν οὐσιαστικῶν τὸ γράφομε μὲ *η* (ναύτης, περιβολιάσης, θεωρητής, μαθητής).

10. Τὸ (-ι) στὸ τέλος τῶν οὐδετέρων τὸ γράφομε μὲ *ι* (χέρι, μάτι, κλειδί, φηγί). Μὲ *υ* γράφομε τὸ βράδυ, δάκρυ, δίχτυ, στάχυ.

11. Τὰ ἀρτενικὰ σὲ (-ήδες) τὰ γράφομε μὲ *η* (περιβολάσηδες, καφετζήδες). Τὰ θηλυκὰ σὲ (-ίδες) τὰ γράφομε μὲ *ι* καὶ ὄξειζι (σταφίδες, σελίδες).

Τὰ ὀνόματα σὲ (-άδες) τὰ γράφομε μὲ ὄξειζι (λαυτάδες, προαινάδες, κυράδες, ψωμάδες, πραγματευτάδες).

12. Τὰ ὀνόματα τὰ γράφομε μὲ τὸ ἴδιο φωνήεν πὲρ ἅπαντα τὸν ἐνικό (ὁ κλέφτης, τοῦ κλέφτη, τὸν κλέφτη, ἡ νύφη, τῆς νύφης, ἡ πληγή, τῆς πληγῆς, τὴν πληγή, ἡ Ἀργυρῶ, τῆς Ἀργυρῶς κτλ.).

Ἐπιρρηματα

13. Τὸ (-ως) στὸ τέλος τῶν ἐπιρρημάτων τὸ γράφομε μὲ *ω* (ἀμέσως, πῶς, ἀλλιῶς).

14. Ἡ μακρὰ λήγουσα τῶν ἐπιρρημάτων παίρνει περισπωμένη (ποῦ, ἐδῶ, ἐκεῖ, ἀλλοῦ, καταγῆς, πῶς).

Γενικοὶ κανόνες

15. Τὰ ὅμοια σύμφωνα χωρίζονται στὸ συλλαβισμό.

16. Σὲ μιὰ λέξη γράφομε ἀπόστροφο, ὅταν ἔφυγε ἀπὸ τὸ τέλος τῆς φωνῆεν ἢ δίφθογγος.

Γραμματικὲς ἔννοιαι: μακρὰ συλλαβή (η, ω, δίφθογγος), δίχρονο, πρόσωπο, ἀριθμός, πτώτη, ἐπιρρημα, οὐσιαστικό, ἐπίθετο, ἀριθμητικό, ὑποκοριστικό (χαϊδευτικό), λέξεις συγγενικές, ἐκθλιψη.

Ὄρθογραφικὰ σημεῖα: θυμαστικό, εἰσαγωγικά, διαλυτικά, ἀπόστροφος.

II. Σχηματισμοὶ γραμματικοί.

(Σχετικὰ μὲ τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας τῶν βλέπε παρακάτω, σελ. 17).

ρήματα

χάνω, χάνεις, χάνει, χάνομε, χάνετε, χάνουν.
 ἀγαπῶ, ἀγαπᾷς, ἀγαπᾷ, ἀγαποῦμε, ἀγαπᾶτε, ἀγαποῦν.
 ἀργῶ, ἀργεῖς, ἀργεῖ, ἀργοῦμε, ἀργεῖτε, ἀργοῦν.
 χάνομαι, χάνεσαι, χάνεται, χανόμαστε, χάνεστε, χάνονται.
 ἀγαπιοῦμαι, ἀγαπιέσαι, ἀγαπιέται, ἀγαπιόμαστε, ἀγαπιέστε,
 ἀγαπιοῦνται.
 κοιμοῦμαι, κοιμᾷσαι, κοιμᾶται, κοιμούμαστε, κοιμάστε,
 κοιμοῦνται.

ἄρθρα

	Ἄρσενικὸν	Ἐνικὸς Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
ὄνομ.	ὁ	ἡ	τό
γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ
αἰτ.	τόν	τήν	τό
Πληθυντικὸς			
ὄνομ.	οἱ	αἱ	τά
γεν.	τῶν	τῶν	τῶν
αἰτ.	τούς	τίς	τά

οὐσιαστικά

ΘΗ-

Ἐνικός

ὄνομ.	ἡ	πέτρα	ἡ	ἐλπίδα	ἡ	βρῦση
γεν.	τῆς	πέτρας	τῆς	ἐλπίδας	τῆς	βρῦσης
αἰτ.	τὴν	πέτρα	τὴν	ἐλπίδα	τὴ	βρῦση

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	πέτρες	οἱ	ἐλπίδες	οἱ	βρῦσες
γεν.	τῶν	πειρῶν	τῶν	ἐλπίδων	τῶν	βρῦσῶν
αἰτ.	τις	πέτρες	τις	ἐλπίδες	τις	βρῦσες

ΑΡΣΕ-

Ἐνικός

ὄνομ.	ὁ	πατέρας	ὁ	ψωμάς	ὁ	ἐργάτης
γεν.	τοῦ	πατέρα	τοῦ	ψωμᾶ	τοῦ	ἐργάτη
αἰτ.	τὸν	πατέρα	τὸν	ψωμᾶ	τὸν	ἐργάτη

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	πατέρες	οἱ	ψωμάδες	οἱ	ἐργάτες
γεν.	τῶν	πατέρων	τῶν	ψωμάδων	τῶν	ἐργατῶν
αἰτ.	τούς	πατέρες	τούς	ψωμάδες	τούς	ἐργάτες

Ἐνικός

ὄνομ.	ὁ	οὐρανός	ὁ	ἔμπορος
γεν.	τοῦ	οὐρανοῦ	τοῦ	ἐμπόρου
αἰτ.	τὸν	οὐρανὸ	τὸν	ἔμπορο

ΟΥΔΕ-

Ἐνικός

ὄνομ. κ. αἰτ.	τὸ	τραγούδι	τὸ	σίδηρο	τὸ	πρόσωπο
γεν.	τοῦ	τραγουδιοῦ	τοῦ	σίδηρου	τοῦ	προσώπου

ΛΥΚΑ

Ἐνικός

ὄνομ.	ἡ	Φρόσω	ἡ	ἄλεπου
γεν.	τῆς	Φρόσως	τῆς	ἄλεπου
αἰτ.	τὴ	Φρόσω	τὴν	ἄλεπου

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	ἄλεπουδες
γεν.	τῶν	ἄλεπούδων
αἰτ.	τις	ἄλεπούδες

ΝΙΚΑ

Ἐνικός

ὄνομ.	ὁ	περιβολάρης	ὁ	καφές	ὁ	παππὸς
γεν.	τοῦ	περιβολάρη	τοῦ	καφέ	τοῦ	παπποῦ
αἰτ.	τὸν	περιβολάρη	τὸν	καφέ	τὸν	παπποῦ

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	περιβολάρηδες	οἱ	καφέδες	οἱ	παππούδες
γεν.	τῶν	περιβολάρηδων	τῶν	καφέδων	τῶν	παππούδων
αἰτ.	τούς	περιβολάρηδες	τούς	καφέδες	τούς	παππούδες

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	οὔρανοι	οἱ	ἐμποροὶ
γεν.	τῶν	οὔρανῶν	τῶν	ἐμπόρων
αἰτ.	τούς	οὔρανοὺς	τούς	ἐμπόρους

ΤΕΡΑ

Πληθυντικός

ὄνομ. κ. αἰτ.	τὰ	τραγουδία	τὰ	σίδηρα	τὰ	πρόσωπα
γεν.	τῶν	τραγουδιῶν	τῶν	σίδερων	τῶν	προσώπων

ΟΔΗΓΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ

I. *Ὁδηγίαι διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ὀρθογραφικῶν κανόνων.*

Ὁ μέλλων νὰ διδάξῃ εἰς ἐκάστην τάξιν τοὺς δι' αὐτὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω προοριζομένους ὀρθογραφικοὺς κανόνας εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει του τὰ ἑξῆς:

1. Πρὸ τῆς διδασκαλίας ἐκάστου κανόνος εἶναι ἀνάγκη αἱ μαθηταὶ νὰ ἔχουν πρὸ αὐτῶν τὸ ἀναγκαῖον συγκεκριμένον ὑλικόν, τὸ ὁποῖον θὰ παρέχουν εἰς αὐτοὺς αἱ λεκτικαὶ ἀσκήσεις καὶ τὸ ἀναγνωστικόν των βιβλίων, τότε δὲ μόνον διὰ συγκρίσεως αὐτοῦ καὶ ὀδηγούμενοι καταλλήλως ἀπὸ τὸν διδάσκαλον, θὰ ἐξάγουν τὸν σχετικὸν κανόνα.

2. Οἱ κανόνες δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξάγονται κατὰ τὴν ὡς ἀνωτέρω ἐκτεθειμένην σειράν, ἀλλὰ καθ' ἣν ὑπαγορεύουν αἱ ἀνάγκαι τῆς διδασκαλίας. Ὅσάκις δηλ. οἱ μαθηταὶ ἔχουν ὑπ' ὄψει των ἀρκετὸν συγκεκριμένον ὑλικόν, σχετικὸν πρὸς ἓνα οἰονδήποτε κανόνα, ἔχουν δὲ ἴσως καὶ μόνοι αὐτομάτως σχηματίσει τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ, θὰ προκαλῆ αὐτοὺς ὁ διδάσκαλος εἰς τὴν ἐξαγωγήν αὐτοῦ.

3. Οἱ κανόνες ἔχουν λάβει ὅσῳ τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον ἀφηρημένην διατύπωσιν, ἀνάλογον πρὸς τὴν διανοητικὴν βαθμίδα τῶν μαθητῶν ἐκάστης τάξεως. Ὁ διδάσκαλος, ἐὰν νομίσῃ ὅτι δύναται νὰ διατυπώσῃ τινὰς αὐτῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας με μορφὴν μᾶλλον συγκεκριμένην, δύναται νὰ πράττῃ τοῦτο.

4. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς διδομένους κανόνας, ἀρκετὰ γενικῆς φύσεως, δύναται νὰ θεωρηθοῦν προῖόντα τῆς συνηθέσεως πολλῶν μερικωτέρων κανόνων (π. γ. ὁ κανὼν

«πνεύμα γράφομε σὲ κάθε λέξι, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ ἀπὸ δίφθογγο» προέρχεται ἀπὸ τοὺς δύο μερικωτέρους κανόνες: «πνεύμα γράφομε σὲ κάθε λέξι, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν» καὶ «πνεύμα γράφομε σὲ κάθε λέξι ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ δίφθογγο». Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας δὲν πρέπει νὰ ὀδηγοῦνται οἱ μαθηταὶ εἰς τὸν ἀ π' ε ὕ θ ε ί α ς σχηματισμὸν τοῦ γενικοῦ κανόνος. Καλύτερον εἶναι νὰ σχηματίζουσι πρῶτον κ α τ ἄ σ ε ι ρ ἄ ν τοὺς μερικωτέρους ἐκείνους κανόνες, ἐν τέλει δὲ νὰ προκαλοῦνται εἰς τὴν συνένωσιν ἑλθὼν αὐτῶν εἰς τὸν γενικὸν κανόνα. Οὕτω λ. χ. εἰς τὴν Β' τάξιν ὁ κανὼν «ἢ βραχεῖα συλλαβὴ παίρνει ὀξεῖα» θὰ ἐξαχθῆ ἐκ τῶν ἀκολουθῶν μερικωτέρων κανόνων: «τὸ ε παίρνει ὀξεῖα» — «τὸ ο παίρνει ὀξεῖα» — «τὸ ε καὶ τὸ ο παίρνουν ὀξεῖα» — «τὸ ε καὶ τὸ ο εἶναι βραχεῖα φωνήεντα» — «κάθε βραχεῖα συλλαβὴ παίρνει ὀξεῖα».

δ. Οἱ δι' ἐκάστην τάξιν προοριζόμενοι κανόνες θὰ διδῶνται ἐφ' ὅσον τοῦτο κρίνεται ἀναγκαῖον εἰς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἀ π ο σ τ ῆ θ ι σ ι ν. Δὲν θὰ διδῶνται ἕμως, οὔτε εἰς τὴν Γ' τάξιν, γραπτῶς εἰς τὸν πίνακα, οὔτε θὰ ὑπαγορεύωνται εἰς τοὺς μαθητὰς. Οἱ κανόνες θὰ μεταδίδωνται καὶ θὰ ἐμπεδῶνται μόνον διὰ ζώσεως, θὰ χρησιμοποιοῦνται δὲ ὁ πίναξ καὶ τὸ τετράδιον μόνον διὰ τὴν ἀναγραφὴν χαρακτηριστικῶν παραδειγμάτων καὶ ἄσκησιν εἰς αὐτά.

ε. Ἀντιθέτως, αἱ εἰς τοὺς κανόνες παραθετόμεναι ἐ ξ α ι ρ ἔ σ ε ι ς δὲν θὰ μνημονεύωνται ἀπὸ τοῦ διδάσκοντα κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ κανόνος, ἐφ' ὅσον δὲν ἔ χ ο υ ν ἤ δ ῆ π α ρ ο υ σ ι α σ θ ῆ π α ρ ἄ δ ε ἰ γ μ α τ ἄ των ἀρκετὰ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἢ τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν. Οἱ μαθηταὶ λ. χ. θὰ διδάχθωσιν, ὅτι τὰ εὐδέτερα γράφονται μὲ ἰ σ τὸ τέλος (Γ' τάξ., καν. 10), αἱ ἐξαιρέσεις ἕμως θὰ προστεθοῦν εἰς τὸν ἀπομνημονευόμενον κανόνα μόνον ὅταν μερικαὶ τουλάχιστον ἐξ αὐτῶν (λ. χ. βράδυ, δάκρυ, σπάχyu) θὰ ἔχουν ἤδη παρατηρηθῆ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς.

Ὅμοίως εἰς τὸν κανόνα περὶ τῆς ὀρθογραφίας τῶν εἰς -ο ὀνομάτων (Β' 4) θὰ παραλείπεται ἡ ἐξαιρέσις διὰ τὰ εἰς -ω θηλυκά, ἐφ' ὅσον δὲν παρουσιάσθησαν ἤδη εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν τὰ σχετικὰ παραδείγματα.

7. Οἱ ἐπὶ τῇ βίσει τῶν παραδειγμάτων ἀπαγγελλόμενοι κανόνες θὰ διατυπώνωνται ὡς ἀναγράφονται ἀνωτέρω—ἐκτός ἀνεύρη ὁ διδάσκων προσφυστέραν διατύπωσιν—παρλειπομένων τῶν ἐντὸς παρενθέσεων ἐπεξηγηματικῶν παραδειγμάτων. Ἀντιθέτως αἱ ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ κανόνος μνημονευόμεναι τυχὸν ἐκτός παρενθέσεως ἐξαιρέσεις, ἀποτελοῦν μέρος τοῦ κανόνος.

8. Οἱ ὀρθογραφικοὶ κανόνες, ὡς δίδονται ἀνωτέρω, εἶναι ὅσοι τὸ δυνατόν περιεκτικοὶ καὶ σαφεῖς κατὰ τὴν διατύπωσιν, συγχρόνως ὁμοῦ σὺ ν τ ο μ ο ι καὶ ε ὕ μ ν η μ ὁ ν ε υ τ ο ι. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐνίοτε μόνον ἐκ τῶν ἐξυπακουσμένων κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν των, ἀποκοτῶν τὸ πλήρες νόημα αὐτῶν, ἢ ἐνίοτε συμβαίνει νὰ ἰσχύουν μόνον ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιστρατεύονται εἰς ἄλλους προδεδιδαχμένους γενικωτέρους κανόνας.

Οὕτω λ. χ. ὁ κανὼν ὅτι «ἢ λήγουσα τῶν ρημάτων παίρνει περισπωμένη» (πηδῶ, πηδᾶς, ἀργεῖ, ἀργοῦν, κλαῖς κτλ., Β' τάξ. κανὼν 15) δὲν ἀποδλέπει φυσικὰ εἰς ῥήματα μὲ βραχεῖαν λήγουσαν καθὼς -δες. Ἐκείνων ὁ τόνος κανονίζεται κατὰ τὸν γενικώτερον κανόνα, καθ' ὃν «ἢ βραχεῖα συλλαβὴ παίρνει ὀξεῖα».

9. Ὅμοίως εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ὅτι μερικοὶ κανόνες δὲν διδόνται πλήρεις. Διατυπωθέντες συμφώνως μὲ τὰς ὀρθογραφικὰς ἀνάγκας τῆς τάξεως διὰ τὴν ὁποίαν προορίζονται, ἐπὶ τῇ βίσει τῆς ἀντιληπτικότητος τῶν μαθητῶν καὶ ἐφ' ὅσον κυρίως αἱ ἀνάγκαι αὐταὶ παρέχονται ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν των, μέλλουν νὰ συμπληρωθοῦν ἢ καὶ νὰ τροποποιηθοῦν ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν των κατὰ τὴν ὀρθογραφικὴν διδασκαλίαν εἰς ἀνωτέρας τάξεις.

Οὕτω λ. χ. εἰς τὰς ἄτονους λέξεις ὁ, ἦ, οἱ (Β', 9) δὲν περιλήφθη τὸ ὡς, μέλλον νὰ μνημονευθῇ εἰς τοὺς πληρεστέρους κανόνας τῆς Δ' τάξεως.

Ὅμοίως ὁ κανὼν ὅτι «τὸ -ης στὸ τέλος τῶν οὐσιαστικῶν τὸ γράφομε μὲ η» διδάσκεται εἰς τὴν Γ' τάξιν (καν. 8) χωρὶς τὰς ἐξαιρέσεις μάνις, Πάρις, συγγενεῖς κτλ., αἱ ὁποῖαι θὰ δοθοῦν εἰς ἀνωτέραν τάξιν. Αἱ λέξεις γῆ, νοῦς, φῶς, Ἀθηνᾶ, Ἐομῆς, συγγενεῖς κτλ., αἱ περισπώμεναι παρὰ τὸν κανόνα ὅτι «τὰ ὀνόματα στῆ λή-

γουσα παίρνουν όξεται» (Γ', 7) θά διδαχθούν και αυτά εις τάξεις άνωτέρας.

Ἐπίσης διδάσκεται εις τήν Γ' τάξιν (κανών 1) ότι «ή λήγουσα στα όνόματα είναι μακρά και όταν έχη α ή ι», ενώ αι έξαιρέσεις, καθώς γλώσσα, μοίρα, πείνα, γυαίκα, χήνα, μήνας, βήχας, χειμῶνας, χειμῶνα θά διδαχθούν εις άνωτέραν τάξιν.

10. Γενικῶς αι έξαιρέσεις διδόνται μαζί με τούς κανόνες όταν είναι όλγαι και συχνά ή είναι εύκολον να περιληφθούν εις γενικήν διατύπωσιν. Λ. χ. προκειμένου περι τής όρθογραφίας τών ρηματικών καταλήξεων, ώρίσθη να διδάσκονται εις τήν Γ' τάξιν, μαζί με τούς σχετικούς κανόνες, αι έξαιρέσεις τών ρημάτων εις -άβω (ανάβω, σκάβω, αλλά παύω, απολαύω), -έρω (φέρω, δέρω, φέρω κτλ. αλλά παίρω), όχι όμως και τών εις -ίζω (αρχίζω, καθίζω, νομίζω, τρίζω, κτλ., αλλά θακρούζω, δανείζω, άθροίζω κτλ.) και -αίω (ανεβαίνω, ζεσταίνω κτλ., αλλά δένω, μένω, πλένω κτλ.).

Ἐφ' όσον κατά ταύτα παρουσιάζονται εις τά αναγνωστικά ή κατά τήν γλωσσικήν διδασκαλίαν μιᾶς τάξεως έξαιρέσεις μή διδασκόμεναι μετά τών κανόνων τών προσριζομένων δια τήν τάξιν αυτήν, θά μνημονεύονται μόνον ως τοιαῦται, ενώ ή συστηματική των διδασκαλία θά γίνη βραδύτερον.

11. Ἐξ ίσου δύναται όμως ό διδάσκων να παραλείπη τινάς τών διδομένων κανόνων ή τας μνημονευόμενας έξαιρέσεις των, όχι μόνον όταν δέν είναι δυνατόν να στηριχθούν αυτά επί συγκεκριμένου γνωστοῦ ύλικου, αλλά και όταν άλλως δέν τά κρίνη άπαραίτητα δια τήν έντύπωσιν τών σχετικῶν όρθογραφικῶν φαινομένων. Λ. χ. τόν κανόνα ότι «τά ρήματα σε -έρω τά γράφομε με ε», ή «τά ρήματα σε -ιάζω τά γράφομε με ι» (Γ' 3), ή τήν έξαιρέσιν τοῦ είτε, μήτε κτλ. ως πρός τόν τανισμόν (Γ' 2).

12. Ἐν τέλει είναι άνάγκη να ληφθῆ ύπ' όψιν ότι οί παρεχόμενοι εις τούς μαθητάς κανόνες δέν αποτελοῦν πληρῶς σύστημα όλων τών δυνατῶν κανόνων δια τήν όρθήν γραφήν τής γλώσσης τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Καθ' όν τρόπον τινές τών κανόνων δευτερευούσης σημασίας ένδέχεται κατά τά άνωτέρω να θεω-

ρηθοῦν περιττοὶ διὰ τὴν ὀρθογραφικὴν διδασκαλίαν, οὕτως εἶναι δυνατὸν ἐπὶ τῇ βράσει τῶν ἐκάστοτε παρουσιαζομένων εἰς τινὰ τάξιν ἢ ἀπὸ τινος μαθητῆν ἀνορθογραφίῶν, νὰ ἐξεύρωσιν οἱ διδάσκοντες καὶ διδάξωσι καὶ ἄλλους κανόνας.

13. Εἰς ἐκάστην τάξιν διδάσκονται κατὰ τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα καὶ συμφώνως μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς ὀρθογραφικῆς διδασκαλίας καὶ μερικαὶ γραμματικαὶ ἐννοιαι. Προκειμένου νὰ διδαχθοῦν αὐταί, εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῇ, ὅτι καὶ αὐταὶ θὰ σχηματίζονται ὑπὸ τῶν μαθητῶν πρὸ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν κανόνων διὰ τοὺς ὁποίους εἶναι ἀπαραίτητοι, θὰ ἐξάγονται δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν μεθοδικὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ οἱ κανόνες, ἤτοι πάντοτε ἐπὶ τῇ βράσει ἀφθόνου συγκεκριμένου ὕλικου καὶ μετὰ ἀκριβοῦς ἐξέτασιν τῶν γνωρισμάτων αὐτοῦ, τὰ ὅποια θὰ περιληφθῶσιν εἰς τὸν ὄρισμὸν τῆς ἐννοίας. Καὶ οἱ ὀρισμοὶ δὲ τῶν ἐννοιῶν θὰ διατυπώνωνται μὲ μορφήν ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλῆν καὶ μᾶλλον προσιτὴν εἰς τὴν γλωσσικὴν καὶ καθόλου ἀντιληπτικὴν δύναμιν τῶν μαθητῶν, ἰδίως τῆς πρώτης τάξεως, ὑπὸ μορφήν αὐτὸ τοῦτο συγκεκριμένην καὶ περιγραφικὴν (λ. χ. λέξη εἶναι τὸ ὄνομα ποῦ ἔχει καθετί— ἔταν λέμε μιὰ (δόλοκληρη) ὀμίλια γιὰ ἓνα πρᾶμα, αὐτὸ εἶναι μιὰ πρόταση κλπ.). Ἐννοεῖται, ὅτι ὅσο ἀναπτύσσονται οἱ μαθηταί, θὰ δυνάμεθα νὰ προσδίδωμεν εἰς τὰς διδασκομένας ἐννοίας μᾶλλον ἀφηρημένην καὶ γενικὴν μορφήν.

Συμπληρωματικῶς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος οριζόμενα (βλ. ἀνωτέρω σελ. 1), ὅτι οἱ μαθηταὶ τῆς Α' τάξεως τοῦ δημοτικοῦ πρέπει νὰ ἀσκηθοῦν «νὰ ἀποδίδουν τὰ ἀκουόμενα φωνητικὰ στοιχεῖα ἐκάστης γνωστῆς λέξεως μὲ ἀντίστοιχα γράμματα» καὶ «νὰ χωρίζουν ἀπ' ἀλλήλων τὰς λέξεις» εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἐδῶ, ὅτι ἤδη ἀπὸ τῆς Α' τάξεως πρέπει νὰ ἀσκοῦνται οἱ μαθηταὶ νὰ ἀποδίδουν σωστὰ διὰ τῆς γραφῆς τοὺς φθόγγους *σβ, σμ κτλ.* (*σβούρα, ἀσβέστης, Σμύρνη*), *μπ* (*ἐμπορος, μπαίνω, μποτίλια*), *ντ* (*ἀντηλιά, ντύνομαι, ντροπή*), *γκ* (*ἀγκυλώω, ἀγκάθι, γκρεμνός— ἄγγελος σφίγγω*), *τσ* (*ἔτσι, τσιμπῶ, τσαρούχι*), ἀπὸ τῆς Β' δὲ τὸ *ια* (εἰς λέξεις καθὼ παιδιὰ, χέρια, βιάζομαι, πιάνω, φωτιά, βαθιά, αἱ ὁποῖαι ἄλλως θὰ ἐγράφοντο συμφώνως μὲ τὴν προφορὰν τῶν παιδιῶν κτλ. *πχιάνω*, κτλ.), καθὼς ἐπίσης νὰ χωρίζουν τὰς ἐγγλιτικὰς καὶ προκλητικὰς λέξεις ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἢ τὴν ἐπομένην τῶν (*ὁ πατέρας μου*).

II. Ὀδηγίαι διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν σχηματισμῶν.

Προκειμένου νὰ διδάξουν οἱ διδάσκαλοι τοὺς ἀνωτέρω παρα-
 τατομένους ρηματικούς καὶ ὀνομαστικούς σχηματισμούς, εἶναι ἀ-
 νάγκη καὶ ἔχουν κατανοήσει ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς τὰς δυσκολίας
 τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας τὰς ὁποίας παρουσιάζει ὁ καθα-
 ρῶν λόγος, ἡ νῦν διδασκομένη μητρικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι ξένη
 εἰς τοὺς μαθητάς, ἀλλ' οὗτοι ἔχουν τὴν μορφήν τῆς ἤδη σχημα-
 τισμένην ἀσυνειδήτως. Δι' αὐτὸ σκοπὸς τῆς γραμματικῆς
 διδασκαλίας καὶ εἰς τὴν Γ' τάξιν εἶναι κυρίως ὀρθο-
 γραφικός, νὰ μάθουν δηλαδὴ οἱ μαθηταὶ νὰ ἀποδίδουν διὰ
 τῶν γραπτῶν σημείων τὴν κοινὴν γλῶσσαν. Ἡ ὀρθογρα-
 φικὴ δὲ αὐτὴ διδασκαλία θὰ συμπληρώνεται διὰ
 τῆς διδασκαλίας τῶν σχηματισμῶν μόνον ὅταν καὶ
 ἐφ' ὅσον δι' αὐτῶν εὐκολύνεται ὁ μαθητὴς νὰ κα-
 τανοήσῃ καὶ νὰ μεταχειρίζεται καλῶτερα τοὺς δι-
 δασκομένους ὀρθογραφικούς κανόνας.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λ. χ. τῆς ὀρθογραφίας τῶν ρηματι-
 κῶν καταλήξεων -ω -εις -ει -ο με κτλ., ἀφοῦ διδαχθῆ ὁ μα-
 θητὴς ὅτι ἅλα τὰ ρήματα ὅσα δέχονται τὸ ἐγώ, ἐσὺ κτλ. ἢ
 λέγουν τί κάνω ἐγώ, ἐσὺ κτλ. γράφονται μὲ ω, ει κτλ. κτλ. θὰ
 ἐδηγηθῆ νὰ παραθέσῃ — πρᾶγμα, τὸ ὅποιον καὶ μόνος του ἔχει κά-
 μει ἀσυνειδήτως — μὲ τὴν οἰκείαν σειράν, τοὺς ἐνεστωτικούς σχη-
 ματισμοὺς τοῦ ρήματος τρέχω, τρέχεις, τρέχει, τρέχομε, τρέχε-
 τε, τρέχουν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ διδασκαλία τῆς ὀρθογραφίας τῶν
 καταλήξεων -ε ς, -οι θὰ δώτῃ ἀφορμὴν νὰ σχηματισθῆ κατ'
 ἀρχάς ὁ πληθυντικός εἰς τὴν ὀνομαστικὴν (τὸ ἐν — τὰ δύο ἢ τὰ
 πολλά), καὶ νὰ συμπληρωθῆ ἔπειτα, ἐξ ἀφορμῆς τῶν πληθυνο-
 μένων κανόνων τῆς ὀρθογραφίας τῶν οὐσιαστικῶν, ἢ κλίσις τῶν
 συχνοτέρων ἐξ αὐτῶν, ἀρσενικῶν, θηλυκῶν καὶ οὐδετέρων, εἰς
 τὰς τρεῖς πτώσεις τῶν δύο ἀριθμῶν.

Ἐπάρχουν ὀλίγαι περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ κοινὴ
 γλῶσσα μεταχειρίζεται δι π λ ο ὺ ς καὶ ἐξ ἴσου εὐχρήστους τό-
 πους (λ. χ. π η δ ᾱ -π η δ ᾱ εἰ. τ ρ ἔ χ ο υ ν -τ ρ ἔ χ ο υ ν ε).

ἐνθ' εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἀναγνωστικῶν παρεχομένην γλῶσσαν προτιμᾶται ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν (π η δ ᾱ, τ ρ ἔ χ ο υ ν). Εἰς τὰς περιστάσεις αὐτάς, ἔταν ὁ μαθητὴς ὁμιλῶν, γράφων ἢ σχηματίζων κατὰ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὴν ρηματικὴν κλίσιν, μεταχειρίζεται τοὺς ἐτέρους τύπους. ὁ διδάσκων θὰ δέχεται αὐτοὺς χωρὶς νὰ τοὺς διορθῶνῃ. Μόνον ἔταν πρόκειται νὰ διδαχθῇ ἡ ὀρθογραφία τοῦ τύπου τοῦ ἀναγνωστικοῦ (λ. χ. πηδᾶ, ὡς δευομένου περισπωμένη), θὰ ἐπιζητηθῇ ὁ σχηματισμὸς τούτου ἐκ μέρους τοῦ μαθητοῦ.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἔτι δ' ἐν θὰ γίνεται συστηματικὴ ἢ γραμματικὴ διδασκαλία τῶν σχηματισμῶν εἰς τὴν Γ' τάξιν, χωρὶς νὰ τὸ ἀπαιτῇ ἡ ὀρθογραφικὴ διδασκαλία. Ἐξαιρέσεις ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ ἔπου ἀκριβῶς τὸ γλωσσικὸν αἰσθημα τῶν μαθητῶν ἐν τοὺς ὀδηγεῖ εἰς τὴν ὀρθὴν χρῆσιν, ἐπειδὴ τὸ ἰδιῶμα τῆς στενωτέρας των πατρίδος ἔχει τύπους μὴ ἀνήκοντας εἰς τὴν κοινὴν.

Οὕτω λ. χ. ἂν οἱ μαθηταὶ ἐνδὸς τόπου λέγουν τοὺς ἀ ν θ ρ ῶ π ο ι, ἢ τ ρ ᾶ ν θ ρ ῶ π, τοὺς σ κ ῦ λ ο ι κτλ. καὶ ἐν ἐπήρκεσεν ἡ προφορικὴ διδασκαλία καὶ τὸ γλωσσικὸν παράδειγμα τοῦ διδασκάλου νὰ τοὺς διδάξῃ τὴν κοινὴν χρῆσιν, θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθουν νὰ σχηματίζων τὰς αἰτιατικὰς τῶν εἰς -ος ἄρσενικῶν εἰς -ους, διδασκόμενοι καὶ τὸν σχηματιστικὸν κανόνα ἔτι: «τὰ ἄρσενικὰ σ ἔ -ος τελειῶνουν στὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ σ ἔ -ους.» Ὅμοίως ἔσοι μαθηταὶ λέγουν σύμφωνα με τὴν ἰδιωματικὴν χρῆσιν τοῦ τόπου των τοὶ λάσπεις, τοὶ παιάτες, τοὶ πέτρες, θὰ διδαχθῶν νὰ μεταχειρίζωνται τὸ ἄρθρον τῆς κοινῆς σχηματίζοντες αὐτό.

Περὶ περισσότερα καὶ πληρέστερα διὰ τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν τῶν γραμματικῶν σχηματισμῶν βλέπετε εἰς τὸ φυλλάδιον μετὰ τὰς ὀδηγίας διὰ τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν τῆς Δ' τάξεως.

III. Παρατηρήσεις εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ἄρθρου, τοῦ οὐσιαστικοῦ καὶ τοῦ ῥήματος.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων κανόνων καὶ σχηματισμῶν καὶ τῶν ὑποδείξεων διὰ τὴν διδασκαλίαν των, ἐπειδὴ οἱ δι-

δάσκοντες ἦσαν εἰθισμένοι μέχρι τοῦδε εἰς τὴν γραμματικὴν τῆς καθαρευούσης καὶ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ γεννηθοῦν ἀπορίαι: ὡς πρὸς τὴν γραμματικὴν τῆς νέας σχολικῆς γλώσσης, τὴν ὑποκειμένην εἰς τοὺς ὀρθογραφικοὺς κανόνας καὶ τοὺς γραμματικοὺς σχηματισμούς, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπισυναφθοῦν εἰς τὰ ἀνωτέρω μερικαὶ ἀκόμη περατηρήσεις, σχετικαὶ μὲ τὴν κλίσιν τοῦ ἄρθρου, τῶν οὐσιαστικῶν καὶ τῶν ρημάτων εἰς τὴν σχολικὴν γλώσσαν.

Ἰδιαιτέρως ὡς πρὸς τὴν κλίσιν τοῦ ἄρθρου πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀκόλουθα:

Τὸ ἄρθρον κλίνεται ὡς ἐξῆς:

		Ἄρσ.	Θηλ.	Οὐδ.
Ἐνικὸς	ὄνομ.	ὁ	ἡ	τό
	γενικὴ	τοῦ	τῆς	τοῦ
Πληθυντικὸς	αἰτιατ.	τὸ(ν)	τῆ(ν)	τὸ
	ὄνομ.	οἱ	οἱ	τὰ
	γενικὴ	τοῦ	τῶν	τῶν
	αἰτιατ.	τούς	τίς	τά

Καθὼς γίνεται φανερόν, ἡ κλίσις τοῦ ἄρθρου εἶναι ἡ ἴδια περίπου καθὼς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀττικὴν. Καθὼς καὶ ἐκεῖ ἡ γεν. πληθυντικὴ ἔχει τὸν ἴδιον τύπον διὰ τὰ τρία γένη, καὶ ὁμοίως τὸ οὐδέτερον ἔχει τὴν αἰτιατικὴν ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ τὸν πληθυντικόν.

Δύο μόνον παρουσιάζονται διαφοραὶ: δηλαδὴ α') εἰς τὸν πληθ. τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου ἡ ὀνομαστικὴ σχηματίζεται κατὰ τὸ ἀρσενικὸν οἱ, ὅπως ἐγίνε καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας (οἱ γυναῖκες, οἱ λάσπες), ἐπίσης δὲ ἡ αἰτιατικὴ εἶναι τίς καὶ β') τὰ ἄρθρα τόν. τὴν τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἐνικοῦ χάνουσι τὸ τελικὸν ν, ὅταν τὸ ὄνομα τοῦ ἀκολουθεῖ ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνον ἐξακολουθητικόν. Διότι λέγουσι τὸν ἄνθρωπον, τὴν Ἑλλάδα (ἐμπρὸς εἰς φωνήεν) καὶ τὴν πατρίδα, τὸν κόσμον, τὴν ξενιτιά, τὴν Τῆνον (ἐμπρὸς εἰς σύμφωνον σιγμαῖα, ὅσα προφέρονται δηλαδὴ εἰς μίαν στιγμὴν), ἀλλὰ τὴ χάσση, ποιὸς ἔχει τὴ χάσση του, μὰ τὸ Θεό, τὴ σκῆπα, σὴ βρούση. Ἐξακολουθητικὰ σύμφωνα εἶναι τὸ β, γ, δ, χ, φ, θ, ρ, λ, μ, ν, σ, ζ.

Ὡς πρὸς τὴν κλίσιν τῶν οὐσιαστικῶν πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι αὐτὰ σχηματίζονται κατ' ἴδιον τρόπον, ἀκολουθοῦντι κλίσιν ἐντελῶς διάφορον συνήθως τῆς κλίσεως τοῦ γραπτοῦ λόγου.

Ὡς τὰ οὐσιαστικά ὑπάγονται εἰς τρεῖς κλίσεις, σύμφωνα μὲ τὸ γένος τῶν. Ἡ μία κλίσις δηλαδὴ περιλαμβάνει ὅλα τὰ ἀρσενικά, ἡ ἄλλη τὰ θηλυκὰ καὶ ἡ τρίτη τὰ οὐδέτερα *

Ἡ κλίσις τῶν ἀρσενικῶν καὶ τῶν θηλυκῶν παρουσιάζει ἰσοσύλλαβα καὶ ἀνισοσύλλαβα· καὶ αὐτὴ ὅμως ἢ διακρίσις εἶναι ἐντελῶς ἄσχετος μὲ τὴν διαίρεσιν εἰς ἰσοσύλλαβα καὶ περιττοσύλλαβα τῶν οὐσιαστικῶν τῆς καθαρευούσης.

Τὰ ἰσοσύλλαβα ἔχουν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τὸν ἴδιον ἀριθμὸν συλλαβῶν· χαρά-χαρές, καθρέφτης-καθρέφτες.

Τὰ ἀνισοσύλλαβα ἔχουν μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν εἰς τὸν πληθυντικὸν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις· ἡ δὲ οἱ δκάδες, ὁ περιβολάτης-τοῦ περιβολάτη, -οἱ περιβολάτηδες-τῶν περιβολάτηδων.

Κοινὸν ἀκόμη χαρακτηριστικὸν ὄλων τῶν οὐσιαστικῶν εἶναι ὅτι ἢ γενικὴ τὸ ὀπληθυντικὸ ὀ των τελειώνει καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν εἰς -ων. Ἡ γενικὴ ὅμως πληθυντικὴ εἶναι πάντοτε εὐχρηστος, ἰδίως διὰ μερικὰς κατηγορίας θηλυκῶν καὶ ἄλλων οὐσιαστικῶν (λ. χ. ἢ γενικὴ πληθυντικὴ τοῦ ἡ κάπταρη, ἡ βοσκοπούλα, ἡ στενοχώρια, ἡ ράχη). Καὶ ὅταν ἀκόμη εὐχρηστῆ, χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐνίστε καὶ ἄλλα φραστικά μέσα· λ. χ. τὸ νερὸ ἀπὸ τῆς βούσης ἀντὶ τὸ νερὸ

* Ἐξ αὐτῶν μνημονεῦνται εἰς τὰ κατωτέρω παρατιθέμενα διαγράμματα μόνον αἱ κυριώτεραι καὶ συνηθέστεραι κληρονομίαι οὕτως, ὥστε νὰ πηρῆται συστηματικῶς τὸ πρῶτον ὑλικὸν τῆς ὀρθογραφικῆς διδασκαλίας, παραλειφθέντων τύπων ὀλιγότερον συχνῶν ἢ ἀντιπροσωπευόντων ὀλιγότερα παραδείγματα, οἱ ὀποιοὶ θὰ διδασχθῶν εἰς ἀνωτέραν τάξιν (λ. χ. ἀρσενικά εἰς -ις, -υς, καθὼς μάντις, πρέσβυς, θηλυκὰ εἰς -ος, -ου, καθὼς περίμετρος - περιμέτρον, καὶ εἰς -εως -εις -εων, καθὼς καταλήξεις, συνειδήσεων κτλ., οὐδετέρων καθὼς κρέας -τος -τα, φῶς, φωτός, φῶτα).

Ἐπίσης εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῆ, ὅτι δίδεται ἐνταῦθα μόνον ὁ κοινὸς τύπος εἰς ὀμιλουμένην γλῶσσην, ἀποκλειομένων τῶν ἰδιοματισμῶν (οἱ ἀλεποῦδες καὶ ὄχι οἱ ἀλεποῦδις ἢ οἱ ἀλπές).

των βρουσων, η σιην ακρη στο βουνο αντι σιην ακρη του βουνου, σιη μεση σιη θαλασσα κτλ).

Σχετικως προς την κ λ ί σ ι ν τ ω ν θ η λ υ κ ω ν αναγ-
κατον είναι να έχουν οι διδάσκαλοι υπ' όψει των τὰ ἐξῆς:

1) εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καταλήγουν τὰ
θηλυκά εἰς φωνήεν: ἡ πέτρα, ἡ παριίδα, ἡ βρούση, ἡ Φρόσω, ἡ
ἀλεπού,

2) ἔχουν τὴν αἰτιατικὴν καὶ τὴν κλητικὴν τοῦ
ἐνικοῦ ὁμοίαν μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν: ἡ πέτρα-τὴν πέτρα, ἡ ἀλε-
πού-τὴν ἀλεπού, ἡ παριίδα-τὴν παριίδα, ἡ μητέρα-τὴν μητέρα, ἡ
καλοπέραση-τὴν καλοπέραση, ἡ Φρόσω-τὴν Φρόσω-Φρόσω(κλητ.).

Ἡ κλητικὴ τίθεται καθ' ἑαυτὴν ἢ προτάσσεται αὐτῆς τὸ
κλητικὸν ἐπιφώνημα ἔ: ἔ Φρόσω.

3) Ἡ ἐνικὴ γενικὴ σχηματίζεται ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν
μετὰ τὴν προσθήκην ἑνὸς ς: ἡ μητέρα-τῆς μητέρας. ἡ βρούση-τῆς
βρούσης, ἡ ἀλεπού-τῆς ἀλεπούς.

4) Ὁ πληθυντικὸς ἔχει τὴν κατάληξιν -ες εἰς τὴν
ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν καὶ -ων εἰς τὴν γενικὴν.
Εἰς τὰ ἰσοσύλλαβα αἱ καταλήξεις αὗται ἀντικαθιστοῦν τὸ τελικὸν
φωνήεν τῆς ὀνομαστικῆς: ἡ καρδιά - οἱ καρδίαις - τῶν καρδιῶν
κτλ., ἡ βρούση - οἱ βρούσαις - τῶν βρουσῶν. Εἰς τὰ ἀνισοσύλλαβα
αἱ καταλήξεις -ες -ων ἀντικαθιστῶνται ἀπὸ τὰς καταλήξεις -δες
-δων, αἱ ὅποιαι προσθέτονται εἰς ὀλόκληρον τὴν ἐνικὴν ὀνομα-
στικὴν: ἡ ὀκά - οἱ ὀκάδες - τῶν ὀκάδων, ἡ μαῖμου - οἱ μαῖμου-
δες - τῶν μαῖμούδων - τῆς μαῖμούδες.

Ἰσοσύλλαβα

Ἑνικὸς

ὄν.μ.	ἡ	ἐλπίδα	ἡ	βρούση	ἡ	Φρόσω
γεν.	τῆς	ἐλπίδας	τῆς	βρούσης	τῆς	Φρόσως
αἰτ.	τὴν	ἐλπίδα	τὴν	βρούση	τὴν	Φρόσω

Πληθυντικὸς

ὄν.μ.	οἱ	ἐλπίδες	οἱ	βρούσαις
γεν.	τῶν	ἐλπίδων	τῶν	βρουσῶν
αἰτ.	τίς	ἐλπίδες	τίς	βρούσαις

Ἄνισοσύλλαβα

Ἐνικὸς

ὄνομ.	ἡ	ἄλεπὸν	ἡ	ὀκὰ	ἡ	ρύφη
γεν.	τῆς	ἄλεποῦς	τῆς	ὀκᾶς	τῆς	ρύφης
εἰτ.	τὴν	ἄλεποῦ	τὴν	ὀκὰ	τὴ	ρύφη

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	ἄλεποῦδες	οἱ	ὀκάδες	οἱ	ρυφάδες
γεν.	τῶν	ἄλεπούδων	τῶν	ὀκάδων	τῶν	ρυφάδων
εἰτ.	τις	ἄλεποῦδες	τις	ὀκάδες	τις	ρυφάδες

Κατὰ τὰ παραδείγματα αὐτὰ κλίνονται

α') κατὰ τὸ ἔ λ π ἰ ὀ α: χαρά, φορά, γοιὰ, ὦρα, λύρα, γλῶσσα, δόξα, μοῖρα, θάλασσα, πέτρα, δίψα, πείνα, μαγείρισσα, ἀλήθεια, χελώνα, καλύβα, τρύπα, ἀξίνα, παιρίδα, σταφίδα, φροντίδα, ἀγγελάδα, φλέβα, φλόγα, εἰκόνα, ὄρνιθα, φτερούγα, πέροδικα, θυγατέρα, μητέρα, γυναῖκα, σπίθα, φωτιά, στάμνα, δροσιά, ἀρχοντιά, ματιὰ, νυχτιά, πρωτομαγιά, πρωταποριλιά, ἔμορφιά, ἄλλα νεώτερα οὐσιαστικά μετὰς καταλήξεις -ιά, -άδα, -έλα, -τρα, -ισσα, -αινα, -ούλα, -πούλα, -ίσα κτλ., ροδακινιά, τριανταφυλλιά, πλύστρα, δροσκαίνα, μαυρίλα, πρασινάδα, μανούλα, βαρκούλα, μικρούλα, βοσκοπούλα, ἀρχοντοπούλα, πετρίτσα—βάροκα, καμπάνα, κοπέλα, πόρτα, ραῖτα, σκάλα, μαστίχα—ἐργασία, παραλία, φιλία, δυσκολία, εὐκαιρία, ὑγρασία, βασιλεία, κοινότητα,

β') κατὰ τὸ β ρ ὕ σ η: κόρη, ρύφη, λύπη, βροχή, βροχή, φωνή, λάσπη, ράχη, χάρη, ὄψη, κόψη, στύψη, ἀνοιξη, ζάχαρη, κάπταρη, μύτη, σιόχη, θέρμη, ἀνιάμωση, ξεφάντωση, καλοπέραση, πήχη, σκόνη, διακοπή, ἐπιγραφή, εὐγνωμοσύνη,

γ') κατὰ τὸ Φ ρ ὀ σ ω κλίνονται μερικά οὐσιαστικά, κυρίως κύρια εἰς -ω: Ἀργυρῶ, Δέσπω, Διαμάντω, Ζαφείρω, Κρυστάλλω, Μαριγῶ, Μέλω,

δ') κατὰ τὸ ἄ λ ε π ο ὦ κλίνονται ὀλίγα ἄλλα οὐσιαστικά, καθὼς μαῖμού, Κολοκυθού, καὶ τὰ θηλυκὰ τῶν ἀρσενικῶν εἰς -άς: μυλωνάς-μυλωνού, καπελού, ὑπναρού,

ε') κατὰ τὸ ὀ κ ἄ ἀνισοσύλλαδως κλίνονται μερικά ἀπὸ τὰ ἰσοσύλλαδα εἰς -α: μάνα, μάνες καὶ μανάδες, κυρὰ-κυράδες κτλ.

ς') κατὰ τὸ νύφη, κλινόμενον καὶ ἰσοσυλλάβως, σχηματίζονται ἐνίοτε καὶ μερικά ἄλλα ἰσοσύλλαβα κοροφή-κοροφάδες.

Τὰ θηλυκὰ διατηροῦν γενικῶς εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τὸν τόνον τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ: ἡ καρδιά, τῆς καρδιᾶς, τὴν καρδιά, οἱ καρδιᾶς κτλ., ἡ πέτρα, τῆς πέτρας, ἡ ἀλήθεια, τῆς ἀλήθειας, ἡ γειτόνισσα, τῆς γειτόνισσας, ἡ καλοπέραση, τῆς καλοπέρασης, τὴν καλοπέραση. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ἡ γενικὴ πλῆθυντικὴ. Τονίζονται ἐκεῖ εἰς τὴν λήγουσαν λέξεις παροξύτονοι ἢ προπαροξύτονοι, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν τὴν ἀρχαίαν κλίσιν καὶ καταβιάζουσι τὸν τόνον: τυγῶν, φιλεῶν, φλογῶν, γυναικῶν, ὄρων, περοῶν, γλωσσῶν—ἡλικιῶν, ἐργασιῶν κτλ., ἀλλὰ πατριδῶν, ἐβδομάδων. Πολλὰ ὅμως λέξεις, καθὼς ἤδη παρετηρήθη, ἐν σχηματίζουσι γενικὴν πληθυντικὴν, ἰδίως ὑποκοριστικά, ἀφηρημένα καὶ ἄλλα. Ἀ. γ. μύτη, σιάχη, γάχη, κάππαρη, καμπάνα, βοσκοπούλι, ἀντάμωση, μανούλα, φτώχεια, καλοσύνη, πετρίτσα, βαρκούλα κτλ.

Ἡ γυναικὰ σχηματίζει τὴν ἐνικὴν γενικὴν γυναικας καὶ γυναικός.

Ὡς πρὸς τὴν κλίσιν τῶν ἀρσενικῶν οὐσιαστικῶν ἰσχύουσι τὰ ἀκόλουθα:

1) Τὰ ἀρσενικά ὅλα καταλήγουσι εἰς τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν εἰς φωνήεν καὶ *ς*, δηλ. εἰς -ας, -ης, -εα, -ους, -ος.

2) Ἀντιθέτως πρὸς τὰ θηλυκὰ, τὰ ὁποῖα λήγουσι εἰς τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν εἰς φωνήεν προσλαμβάνουσι εἰς τὴν γενικὴν, τὰ ἀρσενικά, ἀποβάλλοντα τὸ *ς* τῆς ὀνομαστικῆς, σχηματίζουσι τὴν γενικὴν εἰς φωνήεν, λ. γ. ὁ πατέρας - τοῦ πατέρα, ὁ καθρέφτης-τοῦ καθρέφτη, ὁ καφές-τοῦ καφέ, ὁ νοῦς-τοῦ νοῦ (πβ. τὰ θηλυκὰ ἢ μητέρα τῆς μητέρας, ἢ νίκη-τῆς νίκης, ἢ ἀλεπού-τῆς ἀλεπούς κτλ.). Μόνον τὰ εἰς -ος ἀρσενικά ἀκολουθοῦν ἴδιον σχηματισμὸν (ὁ οὐρανός-τοῦ οὐρανοῦ).

3) Ἡ ἐνικὴ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ, πλὴν πάντοτε τῶν οὐσιαστικῶν εἰς -ος, εἶναι ὅμοια μὲ τὴν ἐνικὴν γενικὴν: τοῦ καθρέφτη-τὸν καθρέφτη, τοῦ ψωμῆ-τὸν ψωμά, τοῦ καφέ-τὸν καφέ, πατέρα, παππού, ἔ περιβολάχη.

4) Ἡ κ λ η τ ι κ ῆ τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία με τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ· καθῆτες, φίλοι μου.

	ισοσύλλαβα -ας	ἀνισοσύλλαβα -ας	ισοσύλλαβα -ης
ὄνομ.	ὁ πατέρας	ὁ ψωμάς	ὁ ἐργάτης
γεν.	τοῦ πατέρα	τοῦ ψωμά	τοῦ ἐργάτη
αἰτ.	τὸν πατέρα	τὸν ψωμά	τὸν ἐργάτη
Πληθυντικός			
ὄνομ.	οἱ πατέρες	οἱ ψωμάδες	οἱ ἐργάτες
γεν.	τῶν πατέρων	τῶν ψωμάδων	τῶν ἐργατῶν
αἰτ.	τοὺς πατέρες	τοὺς ψωμάδες	τοὺς ἐργάτες
	ἀνισοσύλλαβα -ης	ἀνισοσύλλαβα -ες	ἀνισοσύλλαβα -ους
		Ἐνικός	
ὄνομ.	ὁ περιβολάρης	ὁ καφές	ὁ παππούς
γεν.	τοῦ περιβολάρη	τοῦ καφέ	τοῦ παπποῦ
αἰτ.	τὸν περιβολάρη	τὸν καφέ	τὸν παπποῦ
Πληθυντικός			
γεν.	οἱ περιβολάρηδες	οἱ καφέδες	οἱ παππούδες
γεν.	τῶν περιβολάρηδων	τῶν καφέδων	τῶν παππούδων
αἰτ.	τοὺς περιβολάρηδες	τοὺς καφέδες	τοὺς παππούδες
	ος	ισοσύλλαβα	
		Ἐνικός	
ὄνομ.	ὁ οὐρανός	ὁ ἔμπορος	
γεν.	τοῦ οὐρανοῦ	τοῦ ἐμπόρου	
αἰτ.	τὸν οὐρανό	τὸν ἔμπορο	
Πληθυντικός			
ὄνομ.	οἱ οὐρανοί	οἱ ἔμποροι	
γεν.	τῶν οὐρανῶν	τῶν ἐμπόρων	
αἰτ.	τοὺς οὐρανοὺς	τοὺς ἐμπόρους	

Κατὰ τὰ παραδείγματα αὐτὰ κλίνονται

α) κατὰ τὸ πατέρα: χειμῶνας, γείτονας, μῆνας, περισσε-

ριῶνας, ἀγῶνας, ἄντρας, ἀέρας, μάριυρας, κλητῆρας, φωσιῆρας, γέροντας, δράκοντας, ἄρχοντας, γίγαντας καὶ γίγας, φύλακας, ἥρωας, ταμίας, βροικόλακας,

β) κατὰ τὸ ψωμάς: παπάς, παράς, γαλατάς, μυλωνάς, ἀμαξάς, κοσκινάς, παπλωματάς, βασιλιάς (καὶ βασιλέας), χαλκιάς, φονιάς, βοριάς—λουκουμάς, παράς, πασάς, σουγιάς,

γ) κατὰ τὸ ναύτης: δεσπότης, διαβάτης, δουλευτής, ἐργάτης, θεωριότης, καθέφτης, κλέφτης, κοιτής, ληστής, μαθητής, νικητής, νησιώτης, πρᾶματευτής, πολίτης, προσφῆτης, ράφτης, συμμαθητής, συμπολίτης, ταξιδιώτης, τραγουδιστής, ὕφαντής, νοικιαστής, χτίστης, χωριάτης, ψεύτης, ἐπιβάτης—Μανιάτης, Μενιδιάτης, Σπεισιώτης, Πολίτης, Χιώτης κτλ.

δ) κατὰ τὸ περιβολάρος: ἀράρης, βαρκάρος, καβαλάρος, καφετζής, καρaboκάρης, νοικοκάρης, μανάρης, παπουτοῆς, φούρναρος, τενεκετζής—Ἀντώνης, Βασίλης, Γιάννης, Γιώργος, Δημήτριος, Θεοδώρης, Κωστής, Μιχάλης, Περικλῆς, Μιμούλης, Τρικούρης κτλ.

ε) κατὰ τὸ καφές: κερφές, φιδές, καναπές, τενεκές, μενεξές, πανσές, μιναρές κλπ.

ς) κατὰ τὸ παπούς: γοῦς, Ἰησοῦς.

η) κατὰ τὸ οὐρανός, ἔμπορος: ἄγγελος, ἄνεμος, ἄνθρωπος, ἀπόσιολος, γαιρός, διάκος, θάνατος, θεός, σὺντροφος, λαγός, ἄμμος, πλάιανος, γέρος, δράκος, χόρος, κλῶνος, σκύλος, προεστός, ἀνθρωπάκος, κάμπος, καπειάνιος, ἀνήφορος, ἀντίλαλος—Γιῶργος, Μάρκος, Μαθιός, Νίκος, Σπύρος κτλ.

Σχετικῶς μὲ τὴν κλίσιν τῶν ἀρσενικῶν εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀκόλουθα:

Ὡς πρὸς τὰ ὀνόματα τοῦ τύπου πατέρας: Ὅλοι αἱ πτώσεις το νίζονται ἐπου καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ. Μόνον εἰς τὴν γεν. πληθ. τὰ προπαροξύτονα καταδιβάξουν τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν (γέροντας - γερόντων) καὶ τὰ δισύλλαβα εἰς τὴν λήγουσαν (ἄντρας-ἀντρῶν, μῆνας-μηνῶν).

Εἰς τὸ παράδειγμα ναύτης καὶ τὰ ἕμοια ὁ τόνος διατηρεῖται εἰς τὴν ἰδίαν συλλαβὴν. Μόνον ἡ γεν. πληθ. τονίζεται κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἀρχαίων εἰς τὴν λήγουσαν: ναυτῶν, διαβατῶν.

Εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τὰ λαϊκώτερα τῶν ὀνομάτων τῆς κατηγορίας αὐτῆς, ἰδίως τὰ ὀξύτονα, σχηματίζονται καὶ ἀνισοσυλλάβως εἰς -άδες· *παλιάδες-παλιτάδων, πρᾶματευιάδες, θερισιάδες*. ἐνῶ τὰ λογιώτερα ὀξύτονα διατηροῦν καὶ τοὺς λογίους τύπους, -αὶ διὰ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ καὶ -ας διὰ τὴν αἰτιατικὴν: *νικηταὶ-νικητάας*.

Εἰς τὰ εἰς -ος λήγοντα οὐσιαστικά γενικῶς διατηρεῖται εἰς ἕλας τὰς πτώσεις ὁ τ ο ν ι σ μ ὸ ς τῆς ἐνικῆς ὀνομαστικῆς. Μόνον τὰ προπαροξύτονα παρουσιάζουν ἀρκετὴν ποικιλίαν. Αἱ πλάγαι πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ τῶν οὐσιαστικῶν τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν (*ἐμπόρων-ἐμπόρους, συντροφῶν-συντρόφους*), ἐνῶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ προπαροξύνεται συνήθως (*ἐμποροί, θάνατοι, συμπεθέροι*). Εἰς τὸν ἐνικόν, ἡ γενικὴ παροξύνεται συνήθως εἰς τὰ προσηγορικά, *ἐμπορον, θανάτου, ἀποστόλου τοῦ καλόγερου*. Ἀντιθέτως τὰ κύρια τονίζονται καὶ ἐπὶ τῆς προπαραλήγουσσης: ὁ *Θόδωρος-τοῦ Θόδωρου, τοῦ κυρ Στέφανου* κτλ.

Ἡ κ λ η τ ι κ ῆ τῶν ὀνομάτων εἰς -ος τελειώνει εἰς -ε, ἐκτὸς τῶν παροξυτόνων κυρίων ὀνομάτων καὶ ὀλίγων προσηγορικῶν, τὰ ὅποια τὴν ἐκανόνισαν εἰς -ο κατὰ τὰς ἄλλας πτώσεις· *γιατροῦ, ἀδερφεῦ μου, Θεέ, ἄνθρωπε, Μαθιέ* (καὶ *Μαθιό*), ἀλλὰ *Νίκο, Πέτρο, Παῦλο, καπετάνιο* (καὶ *καπετάνιε*), *γέρο*.

Ἐν τέλει εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ὅτι μερικὰ ἀρσενικά παρουσιάζουν καὶ ἄλλους τύπους, παρὰ τοὺς ἤδη μνημονευθέντας ἢ ἀντ' αὐτῶν· οὕτως ὁ *ἄντρας* καὶ ὁ *μῆνας* σχηματίζουν τὴν γενικὴν καὶ εἰς -ός· *ἄντρος, μῆνός*.

Ὄνόματα εἰς -ης καθὼς ὁ *νοικοκύρης, ὁ περιβολάρης*, ἐκτὸς τοῦ πληθ. εἰς -ηδες, σχηματίζουν καὶ πληθ. εἰς -αῖοι, *νοικοκύρηδες* ἀλλὰ καὶ *νοικοκυραῖοι*. Μερικὰ ἄλλα ἀρσενικά εἰς -ας (*μάστορας*) ἔχουν πληθυντικὸν εἰς -οι (*μαστροί*), ἢ μόνον αὐτὸν ἢ παρὰ τὸν κανονικόν εἰς -ες, ἢ καὶ κατὰ τὰ οὐδέτερα εἰς -ια (*κάβουρας-καβούρια*). Πβ. *ἀκόμη χρόνος-χρόνια, λόγος-λόγια, πλάτανος-πλατάνια*. Ὁ πληθ. τοῦ νοῦς λείπει. Τέλος ὁ *γέροντας* καὶ ὁ *δράκοντας* ἔχουν καὶ δευτέρον τύπον εἰς -ος, *γέρος, δράκος*.

Ὡς πρὸς τὴν κλίσιν τῶν οὐδέτερων οὐσιαστικῶν πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐξῆς: Τὰ οὐδέτερα ἔχουν ὁμοίαν τὰς

τρεις πτώσεις, ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν. Ἡ κλίσις τῶν γενικῶς παρουσιάζει ἀρκετὰ μεγάλην ποικιλίαν, ἀναλόγως τῆς καταλήξεως τῆς ἐνικῆς ὀνομαστικῆς (σίδηρο, τραγούδι, λάθος, ὄνομα, γράψιμο, κορέας, φῶς). Ἰδιαιτέρως πολυπληθεῖς εἶναι αἱ δύο πρῶται κατηγορίαι τῶν οὐδετέρων εἰς -ο καὶ εἰς -ι καὶ αὐτῶν ἡ κλίσις δίδεται ἐδῶ :

Ἐνικὸς

ὄνομ.	τὸ σίδηρο	τὸ πρόσωπο	τὸ τραγούδι
γεν.	τοῦ σίδηρου	τοῦ προσώπου	τοῦ τραγουδιῶν
αἰτ.	τὸ σίδηρο	τὸ πρόσωπο	τὸ τραγούδι
Πληθυντικὸς			
ὄνομ.	τὰ σίδηρα	τὰ πρόσωπα	τὰ τραγούδια
γεν.	τῶν σιδηρῶν	τῶν προσώπων	τῶν τραγουδιῶν
αἰτ.	τὰ σίδηρα	τὰ πρόσωπα	τὰ τραγούδια

α') Κατὰ τὸ σίδηρο, διατηροῦν τὸν τόνον εἰς ὅλας τὰς πτώσεις εἰς τὴν ἰδίαν συλλαβὴν, κλίνονται: βασιλόπουλο, ἀρχοντοπούλο καὶ ἄλλα πολυσύλλαβα δάχτυλο, κούμαρο, σύνεργο, κόσκιο, μούσμουλο, τούμπανο, πίτουρο, τριστρατο, σύννεφο, ὑπόγειο, φρύγανο, κόκαλο, ψίχουλο, μαχαιροπίρουνο, φτωχόπαιδο, χιονόνερο, χαμόγελο, βατόμουρο, χιμόκλαδο, ἀβγολέμονο, ἀγριο-λούλουδο, μαντρόσκυλο καὶ ἄλλα σύνθετα—ζῶο, θηρίο, ξύλο, σῦκο, καπέλο, ροῦχο, νοσοκομεῖο—βουνό, φτερό, χωριό.

β') Κατὰ τὸ πρόσωπο κλίνονται: ἄλογο, ἀτμόπλοιο, μέτωπο, ὄργανο, συμβούλιο.

γ') Κατὰ τὸ τραγούδι κλίνονται: ἀλεύρι, γεφύρι, μαχίρι, μεσημέρι, παιγνίδι, ψάρι, κονδούρι, ἀρνί, δόντι, ἀηδόρι, χάνι, πόδι, ξίδι, κλειδί, ποτάμι, θαλασσοπούλι, ποδάρι, λιοντάρι, λιθάρι, ματάκι, παιδάκι, ἀρνάκι, ἀγγελούδι, καλοκαίρι, θυμάρι, χαλάζι, ἐρημοκλήσι, παλάτι, κελί, κέλαρι, σπíti, σκαμνί, φλουρί, πουγκί, τουφέκι, χέλι, φιλί, φαγί, δίχτυ, σιάχτυ, βοάδου.

Καὶ ἐδῶ παρουσιάζει ὁ τόνισμὸς εἰς τὰ ὑπερδισύλλαβα προπαραζῦτονα κάποιαν ποικιλίαν, εἰς τρόπον ὥστε δὲν εἶναι αὐστηρῶς χωρισμένα τὰ κλινόμενα κατὰ τὸ σίδηρο τῶν ἀκολουθοῦντων τὸ παράδειγμα πρόσωπο. Οὕτως εἰς μερικὰς λέξεις ὁ τόνι-

σμός τῆς γενικῆς, ἐνικῆς καὶ πληθυντικῆς ποικίλλει. Αἱ λέξεις εἰς *-ίαι*, ὅσαι διατηροῦν τὴν ὑποκοριστικὴν σημασίαν (προβατάκι, καπελάκι), δὲν σχηματίζουν συνήθως γενικὴν. Λέγομεν ὁμῶς ἀντιθέτως: τοῦ σπανακιοῦ.

Τὰ παροξύτονα εἰς *-ι* εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης (τραγουδιοῦ, ἀρτιοῦ).

Ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐνεστώτος τῆς ὀριστικῆς τῶν ρημάτων, ἐνεργητικῶν καὶ παθητικῶν, ἑπάναγκες εἶναι οἱ διδάσκαλοι νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψει τοὺς ἀκολουθοῦντας πίνακας καὶ παρατηρήσεις:

I. Παροξύτονα.

A' ἐνεργητικά

χάνω	ἀγοράζω
χάνεις	ἀγοράζεις
χάνει	ἀγοράζει
χάνομε	ἀγοράζομε
χάνετε	ἀγοράζετε
χάνουν (-νε)	ἀγοράζουν (νε)

B' παθητικά

χάνομαι	χρειάζομαι
χάνεσαι	χρειάζεσαι
χάνεται	χρειάζεται
χανόμαστε	χρειαζόμαστε
χάνεστε	χρειάζεστε
χάνονται	χρειαζονται.

II. Περισπόμενα

Τὰ ἐνεργητικά σχηματίζουν τὸ β' ἐνικ. πρόσωπον εἰς *-ας* καὶ *-εις*. Τὰ παθητικά εἰς *-ίεσαι* καὶ *-άσαι*.

Α' ενεργητικά

I	II
ἀγαπῶ	ἀργῶ
ἀγαπᾶς	ἀργεῖς
ἀγαπᾷ (-άει)	ἀργεῖ
ἀγαποῦμε	ἀργοῦμε
ἀγαπᾶτε	ἀργεῖτε
ἀγαποῦν (-νε)	ἀργοῦν (-νε)

Β' παθητικά

ἀγαπιοῦμαι (-ιέμαι)	κοιμοῦμαι
ἀγαπιέσαι	κοιμάσαι
ἀγαπιέται	κοιμάται
ἀγαπιούμαστε	κοιμούμαστε
ἀγαπιέστε	κοιμάστε
ἀγαπιοῦνται	κοιμοῦνται

Τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἀντιπροσωπεύουν τοὺς συνηθεστεροὺς σχηματισμοὺς τῶν συνηρημένων ρημάτων.

Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως τύποι ἀνήκουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν κοινὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν, ἐπρωτιμῆθησαν ὅμως εἰς τὰ ἀναγνωστικὰ οἱ ἐκτὸς παρενθέσεως τύποι.

Κατὰ τὸ ἀ γ α π ῶ κλίνονται: διρῶ, κεντῶ, χαιρειῶ, χτυπῶ, τραβῶ, πιῶ, πηδῶ, βασιῶ, βουτῶ, ρουφῶ, περνῶ, ξεχνῶ, πετῶ, φυσῶ κλπ.

Κατὰ τὸ ἀ ρ γ ῶ κλίνονται: ἀποτελῶ, ζῶ (ζῆς, ζῆ, ζῆτε), θαρρῶ, κατοικῶ, καλλιερῶ, λαλῶ, προσπαθῶ, μπορῶ.

Μερικὰ ρήματα κλίνονται καὶ κατὰ τὸ ἀγαπῶ καὶ κατὰ τὸ ἀργῶ: μιλεῖς καὶ μιλάς, πατεῖς καὶ πατᾶς, φορεῖς καὶ φορᾶς τραγουδεῖς καὶ τραγουδάς.

Κατὰ τὸ ἀ γ α π ι ο ῦ μ α ι κλίνονται: βαριοῦμαι, βασιοῦμαι, κρατιοῦμαι, τραβιοῦμαι, πουλιοῦμαι, παραπονιοῦμαι, στενοχωριοῦμαι.

Κατὰ τὸ κ ο ι μ ο ῦ μ α ι κλίνονται: θυμοῦμαι, φοβοῦμαι, λυποῦμαι.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Νοεμβρίου 1919

Συνελθὼν τὸ Ἐκπαιδευτικὸν συμβούλιον, ἐνέκρινε σχέδιον ὁδηγιῶν διὰ τὴν γραμματικὴν διδασκαλίαν τῶν τριῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ὅπερ κατατεθὲν ἐν χειρογράφῳ εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ συμβουλίου ὑποβάλλεται ἐν ἀντιγράφῳ εἰς τὸ Σεβ. Ὑπουργεῖον πρὸς ἔγκρισιν, ἐκτύπωσιν καὶ διανομὴν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα.

(1) πρόεδρος

Δ. Δάμψας

Ι.Ν.Σ.ΙΑ.Π.Θ.

ΤΙΜΗ Λ. 50

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΝΤΖΕΒΒΑΚΗ